

Indien Må bra fabriken ?? - Fakta på bordet

Den indiske journalisten P. Sainath har synat bokslutet.

India Shining är varumärket när den sittande regeringen i Delhi, ledd av hindufundamentalisterna i BJP, gick till val. Flera miljarder rupier har reklamkampanjen kostat. Det strålande Indien är också temat när massmedier i världen beskriver utvecklingen i landet. Ett nytt kapitalistiskt under sägs vara på gång.

Först tar vi de goda nyheterna. Fattigdomen har minskat kraftigt. Regeringen, statistiska centralbyrån, media, konjunkturinstitutet och nästan alla andra du talar med är eld och lågor över tillväxten:

Vi har blivit en av de snabbast växande ekonomierna i världen. Mumbaibörsens aktieindex har gått över 6000-strecket tre gånger på lika många månader läser vi i tidningar. Valutareserven är nu så enorm att finansminister Jaswant Singh befäller indiska företag att "Gå ut och erövra världen. (George W, here we come!) Vi kommer att stötta er hela vägen. Vi har över 100 miljarder dollar i valutareserven. De måste tas i bruk, inte förvaras på kistbotten."

Ledande ekonomer berättar för oss att vi aldrig haft det så bra. Enligt media har vår guldålder nu inträtt. Låt oss lämna huvudfåran för ett tag! Ni förstår, vi befinner oss i en helt ny värld när vänstertidskriften Economic & Political Weekly tar in en text som viftar bort FN:s millenniemål för fattigdomsbekämpningen som irrelevanta. I Indien nådde vi dem för längesedan. Därtill kommer att tusentals unga indier framgångsrikt härmar den amerikanska accenten.

(If you can't beat 'em, cheat 'em!). Och även om vi fick på skallen i cricket mot Australien sist, vann vi testmatcherna. Mot Australien, på bortaplan. Pakistan, here we come! Vad kan man mer begära?

När hade vi det någonsin lika bra? Välkomna till Det Strålande Indien. Dit där regeringen betalar, och olika media tar emot, fyra miljarder rupier, omkring 800 miljoner kronor, av medborgarnas pengar för att berätta för dem hur bra de mår. Låt oss emellertid vara rättvisa. Det mesta som sägs om Det Strålande Indien är sant.

Om vi talar om 10% av befolkningen, vill säga. När några av landets ledande ekonomer och akademiker säger till mig att "vi aldrig haft det så bra" så tror jag också detta. Det är sant att vissa av dem aldrig haft det så här bra förut. Aldrig någonsin i Indiens historia har så många "konsultuppdrag" gett så mycket till så få – på bekostnad av så många.

Men låt oss också ge ett riktigt erkännande till dem som verkligen förtjänar det – media. Indien strålar och glänser som bäst när de står för polityren. Inom media 2003 sken Indien som mest klart – och med rätta – i Mumbai. Inget av de stora evenemangen detta år kunde matcha en enda vecka i denna stad. Minns ni rubrikerna om "Århundradets värsta torka"? Eller självmorden bland bönderna? Många yngre journalister försökte ivrigt att berätta om detta.

Men deras chefer nekade dem tid och utrymme. Som mest under en hel vecka bevakades krisen i jordbruket av sex journalister vid rikstäckande media. Hur många bevakade Lakme Indias modevecka? Under sju hela dagar? Över 400 (ackrediterade plus innehavare av dagspass). Tillsammans producerade de över 400 000 tryckta ord. De åstadkom också över 1000 minuter TV-utsändningar. Ungefär 800 timmar TV/videoprogram filmades.

Det gick åt nästan 10000 rullar film. Indien kan inte bli mycket mera strålande än så. Beakta att detta var den stora mediahändelsen i ett land där mindre än 0,2 procent av befolkningen ståtar med designkläder.

Ett land där percapitaförbrukningen av tyg under år 2002 låg 19 meter under genomsnittet i världen. Och att detta var en modeshow som drog fler journalister än köpare. Mumbaibörsens index må rusa i höjden, marknaderna vara i hausse och alla investerare jubla.

Men man måste fortfarande komma ihåg att detta händer i ett land där 65 % av hushållen saknar ett bankkonto. (På Indiens landsbygd 70 %.) Och där tiotals miljoner bönder lever och dör skuldsatta. Den snabbast växande sektorn i Det Strålande Indien är inte IT eller mjukvara, textilier eller bilar. Det är ojämlikhet. Den har växt snabbare än någonsin sedan självständigheten, och i en förbluffande hög takt de senaste fem-sex åren. Så har det speciella tänkesätt som ojämlikhet föder växt till sig.

Ett tänkesätt som avhumaniserar de fattiga. Som betraktar deras situation som uteslutande självförvållad. Ett där bönder som begår självmord är "folk med psykologiska problem" (det vill säga knäppa). Dessutom "vet du ju hur mycket sådant folk super". Under dessa strålande år exporterar vi spannmål till utländska marknader till priser som ligger långt under dem som vi tvingar våra egna fattiga betala.

När hungern på landsbygden i Andhra Pradesh var som värst 2002 tvingades de hungrande att köpa ris för 6,40 rupier kilot. Detta i de regioner som drabbats av torka. Samtidigt exporterade vi ris för 5,45.

Kanske hade Walter Bagehot rätt på 1800-talet. Denne tidige redaktör på The Economist skrev: "Fattigdom är något ofattbart för de rika. Det är mycket svårt för dem att begripa varför folk som vill ha middag inte bara ringer på klockan"

Under de senaste åren har Indien också sjunkit från plats 124 till 127 i FN-organet UNDP:s Human Development Index. Det är ett index som mäter en nations genomsnittliga framsteg i termer av "ett långt och friskt liv, kunskap och en rimlig levnadsstandard". Detta index visar att du har det bättre som fattig i Botswana, El Salvador, Guatemala eller på Palestinas ockuperade områden än i Indien.

Detta orgiastiska firande av en elitkonsumtion som nu pågått i så många år, är mycket farligt. Den övning man kallar Det Strålande Indien må i och för sig väcka en del kritik inom vissa delar av media (vanligen hos dem som inte får sin andel av annonserna). Men framför allt speglar det hur en nationell elit sysslar med att bedra sig själv i stor skala. (Debatten mellan Kongresspartiet och Bharatiya Janatapartiet, BJP, om Det Strålande Indien handlar mest om vem som först började polera fram strålglansen.)

Andra har också anslutit sig till firandet. Globala media har gjort sitt bästa för att ge strålglansen extra lyster. I oktober i fjol gav New York Times stort utrymme åt galleriakulturens uppkomst i Indien. Detta gav upphov till ytterligare ett varv med självprisande historier på detta tema inom indiska media. Barnen som äter på McDonalds. Snabbmatssyltorna som växer upp "som svampar ur jorden". Tanken att hela familjer tillbringar en stor del av sina veckoslut i gallerierna. Allt mycket symboliskt för Det Strålande Indien. "Uteätarvägen" var en stort uppslagen historia förra året som handlade om hur bra indierna åt.

Hur specialrestaurangerna blomstrade. Visst, mycket av detta är sant. Det pågår. Oavsett om det gäller mat eller andra ting så konsumerar rika indier mer än de någonsin tidigare kunnat. Detta i ett land som har det största antalet undernärda barn i världen. Och som fortfarande rymmer hälften av alla hungrande människor i världen.

Där nästan 9 av 10 havande kvinnor mellan 15 och 49 år lider av undernäring och blodbrist. Och där nästan hälften av alla barn under fem lider av måttlig eller svår undernäring eller tillväxthämning. De flesta av dessa är flickor.

(Till all lycka fick vi en lugnande rubrik i Times Of India den 21 januari 2003, från dess Sunsilk Femina Miss India-tävling: "Vackra Kvinnor Svälter Inte".)

I åtminstone tre delstater förekom ingen utdelning av lunchmat till behövande år 2003. Det vill säga ett år efter det att Högsta Domstolen ålagt dem att ordna program för detta. Det är ett Indien där, som Professor Utsa Patnaik så dräpande framhåller, "genomsnittsfamiljen konsumerar nästan 100 kilo mindre spannmål per år nu än vad man gjorde för fem år sedan ... en utomordentligt kraftig minskning ... som aldrig tidigare registrerats under det senaste århundradet i Indien".

Som hon visat var den absoluta mängden tillgänglig föda under år 2002–2003 lägre än under hungersnöden i Bengalen. Men sådana som Utsa Patnaik talar om ett annat land. Låt oss kalla det för Det Brinnande Indien. Den planerade förstörelsen av jordbruket har drivit ytterligare miljoner på massflykt. Det har i sin tur lett till att ytterligare ett stort antal barn lämnat skolväsendet, även på collegenivå.

Värst drabbade var de lågkastiga daliternas barn och elever från stamfolken. Det visar studier från krisområdena klart. Det antal dagar som jordlösa arbetare kan finna arbete har fallit brant. För alltför många finns inget att få. Men det är inte lätt att hitta jobb på andra håll heller. Under förra året kom hundratusentals arbetare från Anantapur i Andhra Pradesh till Bangalore och intilliggande städer. Detta gjorde att lönerna där bara rasade. Visst är det trevligt att några tusen ungdomar i städerna i Indien fått arbete på call centers. Men det är inte ens början på lösningen av våra problem. Åren 1996–97 till 2000–01 försvann nästan 900 000 arbeten i den organiserade sektorn.

Sedan dess har inte mycket hänt som kunnat vända utvecklingen. I byarna har det lokala samhällets sammanbrott löst upp den sociala gemenskapen och splittrat familjer. Skulderna till ockrarna har mångfaldigats när bönderna nekats bankkrediter (det är idag enklare att få ett lån till låg ränta om man vill köpa en Mercedes än för jordbruksändamål).

Det lilla som är kvar av den offentliga sjukvården går under och folk är mer beroende än någonsin av privata vårdgivare. Utgifter för sjukvård är numera den näst snabbast växande skuldkällan för familjerna på landsbygden. Samtidigt sponsrar de rika superspecialiserade sjukhus och bantningskliniker. Säsongens stora händelse i Mumbais media var razzian mot Anjali Mukherjees bantningsklinik. Hennes team anklagades för att sälja "bantningspiller" som hade potentiellt farliga bieffekter. Det vill säga till ett elitklientel, däribland en tidigare förste delstatsminister. Detta är Det Strålande Indien i ett nötskal.

Tusentals välbärgade indier försöker banta. Hundratus miljoner fattiga indier, som får i sig färre kalorier än förut, som desperat försöker undgå att förlora ännu mera vikt. Viktminskning kontra vikt som redan gått förlorad. Skuldskrisen på Indiens landsbygd har lett till förlust av jord, gett upphov till ytterligare migration och drivit kvinnor och unga flickor till prostitution. I vissa byar har antalet bröllop minskat kraftigt, eftersom många inte har råd att gifta sig. I andra ändan av skalan har vi "temabröllopen".

Här lägger man ut hundratusentals rupier på byggnadskonstruktioner som skall rivas igen efter några timmar. Det handlar om stora byggnader av trä och duk som skall likna till exempel Taj Mahal eller Sixtinska Kapellet. I sin patriotiska nit har Delhi använt Kargil för ett temabröllop. Där ligger döda platsoldater ovanpå tältet för att tydliggöra ögonblickets högtidliga karaktär för gästerna. Till detta kommer kostnader för mat, dryck, transporter och kläder.

Och visst har direktörlönerna varit strålande under denna period. Ta den lista där Dhirubhai Ambanis senaste lön publicerades. Den stod i The Economic Times strax före hans död. Den visade att han kammat hem nästan 90 miljoner rupier. (Och detta enbart från Reliance Industries.)

Detta är ungefär 30000 gånger vad en fattig jordlös jordbruksarbetare i Kalahandi tjänar på ett år. Vilket är ungefär 3000 rupier. Vilket slags samhälle kan tolerera en sådan ojämlikhet? Och hur länge? Professor Paul Krugman i Princeton skrev i New York Times att han trodde att ett förhållande 1:1000 mellan de sämst ställda arbetarna och toppdirektörerna skulle vara mer än illa. Han betraktar sådana klyftor som skadliga för demokratin i sitt land. Hur mäter vi inverkan på vår demokrati av en klyfta på 1:30000?

Ett land där sådan ojämlikhet så snabbt utvecklas på så många områden? I Mumbai har bowlinghallar öppnats under senare år som en del av detta växande välstånd. Detta på mark som förut hyst textilfabriker – där åtskilliga av de avskedade arbetarna tagit sina liv. På en sådan lokal kan man på några timmar lägga ut hundratals rupier. Lagen tillät förut inte att denna mark användes för de rikas förströelse. Därför uppfördes bowlinghallen och omkringliggande faciliteter som ett "rekreationscentrum för arbetare". Miljonärerna fick sin bowlinghall. Textilarbetarna blev utblottade. Här möter Det Strålande Indien Det Brinnande Indien.

Expansionen av sådana nöjespalats för de mera välbärgade är ett centralt inslag i Det Strålande Indien. Water Parks ligger högst på denna lista. I maj i fjol hade Mumbai svåra problem med vattnet. Tusentals och åter tusentals kvinnor köade efter vatten i slumområdena i timtal. I och omkring Mumbai fanns det andra som inte hade dessa problem.

Där fanns 24 nöjes- och vattenparker som använde 50 miljarder liter vatten dagligen för att underhålla de rika. I Rajasthan, som hemsöktes av vattenbrist under fem år, planerar vi fler vattenparker och golfbanor. En enda golfbana kräver dagligen mellan 1,8 och 2,3 miljoner liter vatten under hela säsongen. Denna vattenmängd skulle försörja 100 000 bybor i denna stat med allt vatten de behöver under hela sommaren. Detta sker i ett land som vill investera i det närmaste en fjärdedel av sin BNP för att sammanlänka tiotals floder.

Under dessa strålande år har Indiens Högsta Domstol stämt sex delstater – mer än en gång – på grund av svältdöd. Ändå fortsätter dödstaten att stiga. I oktober 2002 hävdade en ilsken domstol att man skulle hålla chefsministrarna i delstaterna direkt ansvariga för sådana dödsfall. Men de sker fortfarande. I Andhra Pradesh, Rajasthan, Orissa och i åtskilliga andra stater. Det rika Maharashtra har haft flera dödsfall till följd av svält i sina stamsamhällen.

År 2001 tvingade bland annat dessa tendenser K R Narayanan att hålla det bistraste tal som någon indisk president någonsin hållit på nationaldagen:

"Det tycks som om det på det sociala området försiggår ett slags kontrarevolutio...Som samhälle blir vi alltmer okänsliga och hänsynslösa... Den skamlösa och vulgärt öppna överkonsumtionen hos de nyrika har gjort att det sjuder i underklassen... Ena halvan av vårt samhälle bälgar i sig kolsyrat vatten medan den andra får klara sig med att dricka dygt vatten ur sina kupade händer."

Rayalaseema i fjol fann jag bybor som skämdes för att bjuda mig på vatten. Det var en smutsig, mörkbrun vätska. Sediment flöt omkring i glaset. Men Coke och Pepsi var lätt att få tag på. De som tillverkade läskedrycker hade tillgång till rent vatten i området, men inte lokalbefolkningen.

I maj 2003 fick vissa bosättningar i Hyderabad vatten någon gång varannan eller var tredje dag. Och då under några timmar. Samtidigt tillhandahöll regeringen i Andhra Pradesh rent, behandlat vatten till Coke för omkring en kvarts rupie litern.

Samma vätska kan man sälja till dig i plastflaska för omkring 12 rupier litern. I den anda som ojämlikheten spritt bland oss är ett inslag särskilt sorgligt: bristen på upprördhet över självmorden bland bönder i hela landet. Alltför många journalister, akademiker och forskare har bara tittat bort. Vem har tid?

När så många köpkraftsundersökningar skall planeras? När så många konsultjobb finns att göra för just de krafter som driver bönderna till förtvivlan? Bara i ett enda distrikt, Anantapur i Andhra Pradesh, begick över 2000 människor självmord mellan 1997 och 2001. De flesta svårt skuldsatta bönder.

Punjabs chefsminister Amarinder Singh var uppriktig mot pressen 2002. Han sade att det under föregående år skett mer än 600 bondesjälvord i hans stat. En uppskattning i The Tribune angav antalet självmord i Punjab till 3000 årligen. I Uttar Pradesh rörde det sig om sockerrörsodlare. I Maharashtra om bomullsodlare. Men när var detta nationella fenomen med bondesjälvord någonsin på omslaget av någon tidning?

Indien har många framsteg att fira. Men de så kallade framsteg som Det Strålande Indien gör anspråk på tillhör inte dessa. Och de blir mer och mer besvärande för kampanjmakarna. En liten sektor av befolkningen gynnas medan många miljoner drabbas av vår nuvarande ekonomiska politik. Och då gapet mellan de rika och de fattiga blir alltmer obscen kanske vi skulle behöva ett annat slags kampanj.

”Låt oss kalla den Det Tänkande Indien”.

P. SAINATH ur indiska tidskriften Frontline
övers Hans Isaksson och GH